

Од Писмата на отец Серафим Роуз

ВОИН НА ДУХОТ

ВОИН НА ДУХОТ
ОД ПИСМАТА НА ОТЕЦ СЕРАФИМ РОУЗ

Издава Митрополитска Библиотека
„Свети Јован Богослов“, Битола, 2016 г.

Со благослов на Неговото Високопреосвештенство
Митрополитот Преспанско-пелагониски г. Петар

Наслов на оригиналот: „A Warrior of the Spirit“
Превод од англиски: Ристо Гегов

ПРЕДГОВОР

Отец Серафим можеби не беше секогаш во право, и некои работи ги научи на потешкиот начин, но тој не беше кукавица. Тој беше силен, мажествен „воин на духот“ (како што го нарече еден од победниците на натпреварот за есеи), човек кој го проби својот пат преку неверието, нихилизмот, контракултурата, модерната академија и лажни и нецелосни духовни патишта, а потоа и низ световноста и лагите на неговата црква. Кога ќе видеше нешто погрешно во црквата, се бореше против тоа иако знаеше дека тоа може да го доведе во неволја. Тој не се бореше само против она што беше безбедно да се напаѓа, т.е. она што неговите ерарси или неговиот круг на јавни истомисленици му дозволија да го критикува. Тој напиша за еден од неговите ерарси, чии активности ги сметаше за негативни: „Ние го почитуваме неговиот висок чин, но сепак ја зборуваме вистината кога сме повикани.“¹ Секако, тој не дискутираше за сите црковни проблеми со сите негови пријатели, познаници и духовни чеда. Во збирот на неговите зачувани писма, овие коментари, главно, се упатени кон оние што се во можност да му помогнат на неговото братство со овие проблеми, или кон оние, кои и самите, исто така, се соочуваат со овие проблеми и на кои им е потребно да бидат предупредени и охрабрени. Пред сè, тој зборуваше за монашкиот труд, што тој и неговите браќа го вложија во дивината, да не биде проголтан од организацискиот менталитет кој ги парализира активностите, го гаси духот и го прави животот нетрпеливо досаден.

Некои луѓе сакаат да го претстават о. Серафим, како политички коректно лице на една Православна јурисдикција. Тој не беше таков. Во прилог на неговите текстови цитирани во книгата „Не од Овој Свет“, сведоштвата во неговите писма, цитирани подолу, се доволен доказ да покажат дека тој не беше член на ниедна партија. Има уште многу такви писма кои се необјавени.

Писмата изложени овде, исто така, го прикажуваат о. Серафим како човек, кој поради љубовта кон браќата монаси оставени во негова грижа, не се плашеше да биде храбар и силен во нивното справување. Кога ги прекоруваше, неговата цел беше да ги извади од слабоста и нивното самозадоволство, од разгаленото модерно американско воспитување, да ги разбуди

¹ Писмо до О. Никитас Паласис, Цветници, 1973.

од калкулирањето и фарисејството, познати како „синдром скржаво-срце“² и да им помогне да го сфатат и ценат „душевното единство“ и едноставната вера, која е основа на монашкиот живот.³

Освен неколку кратки извадоци, писмата собрани овде, ги нема во книгата „Не од Овој Свет“, и во ова издание, за првпат се издаваат во печатена форма. Ние ги подредивме во хронолошки редослед и им дадовме наслови.

Копии од оригиналните писма и дневници на о. Серафим (вклучувајќи ги и тие цитирани во *Не од Овој Свет*, збирката прикажана подолу и други) се зачувани во архивата на Центарот за изучување на о. Серафим Роуз (1139 Janero Drive, Santa Rosa, California 95407) и ѝ се достапни на јавноста.

о. Герман

2 Види: Не од Овој Свет стр. 596-600.

3 Види: цитат од О. Серафим стр. 534 од Не од Овој Свет

1. БОРБА ЗА ВИСТИНСКИ МОНАШКИ ДУХ

10/23август 1971 г.

Драг брате во Христа,

Честитки за твојот именден. Да ти даде Бог секоја година да растеш во христијанските добродетели и на крај да го достигнеш Неговото вечно Царство.

Во прилог ти го испративме нашето официјално послание до тебе, за да ти помогне да се одлучиш дали ќе ни се придружиш.⁴ Што му кажува тоа на твоето срце?

Тоа што О. Ф _____ е толку налутен, очигледно значи нешто; тој се има пожалено и на фактот Николас. Што се однесува на советот, тој сам си го побара, со тоа што му кажа на о. Герман дека е незадоволен таму каде што е сега, дека имал шанса да отиде кај Владиката Виталиј, или пак, можеби ќе ни се придружи нам, и што го праша што мисли о. Герман за тоа? Одговорот на о. Герман не беше ни приближно остар или нељубезен, но беше дефинитивно основан на фактот дека ние не можеме да бараме некој да патува 3.000 милји во нашите примитивни услови, кога тој само слабо (ако и воопшто) е заинтересиран за нашата работа. Отец Герман му предложи да прочита неколку изданија на OW⁵ ако сака да знае како работи нашата заедница, но дека тој би претпочитал да биде дел од руско-насочената работа на Владиката Виталиј. Тоа што О. Ф _____ толку се налуту поради ова, ме наведува да се посомневам дека тој го имаше на ум точно тоа што ти го имаше кажано: дека тој, како искусен (?) во монаштво, сакаше да дојде и да ја „води работата“.

Секако, тој е во право кога вели дека тоа што го правиме ние е „неправилно“ – од гледна точка на преовладувачката пракса на Руската Црква. Сепак, има безброј примери во житијата на светителите – на пример св. Сергеј – кои заминувале во пустината, за спасение на својата душа. „Основањето манастир“ е друга работа, но ние не дојдовме овде со намера да „основаме манастир“, и всушност, имавме проблеми само откако Владиката Антониј „основа манастир“ за нас. Но, ако ова е Божја волја и волја на Црквата, тогаш ќе се бориме да создадеме вистински манастир, а не лажен, кој би бил само хир на епископот, и ќе се бориме за вистински, независен монашки дух, и нема да бидеме искушувани од неплодни смоковници, кои доаѓаат овде фалејќи се со нивното „искуство“, укази, организациски способности или

⁴ Ова послание е вклучено после сегашното, стр. 339-343

⁵ Orthodox Word

штобило друго.

Во преовладувачкото сфаќање меѓу русите денес, „манастир“ е место со случаен збир на луѓе, кои исполнуваат определени функции во Црквата: тој служи како летна резиденција на епископот, пикник центар, извор на работна сила за потребите на црквата и т.н. А „монасите“ се тие луѓе кои стануваат робови, здробени од властите во интерес на „послушанието“, кои потоа се искористувани од црковната организација: понадежните како епископи, другите како јеромонаси⁶ во парохиите кои не можат да си дозволат подобро, а глупавите да останат во манастирот и да се грижат за кравите.

Против ваквата перверзна идеја за манастирите, „послушанието“ и монашките вредности, ние недвосмислено протестираме, и ако Бог благослови да имаме вистински манастир овде, тој, во „прифатената“ слика ќе се вклопи, само преку нас мртви. Ова е тоа што го има наумено Владиката Антониј (а исто така, и Владиката Виталиј, кој пред скоро време му забрани на еден светогорски јеромонах да возобнови скит во градот Китеж или кадебило на друго место), и ова е изгледа она што го мисли и о. Ф. Во овој концепт, „монаштвото“ стана една форма на духовна гимнастика (поклони, послушанија итн.), која може да се стекне со живеење некое време во „манастир“, а штом ја стекнеш, може да станеш случаен член на кој било друг „манастир“ и да им го нудиш на други плодот на своето гимнастичко искуство – во меѓувреме издигнувајќи се во црковната хиерархија додека, ако имаш среќа, не станеш епископ и сам не си воспоставиш своја претстава.

Не! Монаштвото е устројство и труд на душата која се стреми кон спасение, а неговата општожителна форма се кали со живеење во заедница со други луѓе, кои имаат исти умствени и душевни стремежи, соединувајќи се во аспирациите, бодрейќи се еден со друг кон спасение. Според сите знаци, тоа е она што го има о. Пантелејмон, а и Грците општо го гледаат монаштвото само по себе, а не само како една црковна функција на милост и немилост на епископите. Отец Никитас беше потресен кога го спомнавме отец Пантелејмон како кандидат за епископ; се подразбира дека игуменот не треба да „напредува“ во епископ, туку да си остане на своето место цел живот; и ако о. Пантелејмон станел епископ, во Грција, сета почит кон него би била изгубена, доколку тоа не било направено во случај на крајна неопходност.

Сепак, овој концепт изгледа дека умира меѓу Русите, особено меѓу епископите.

Што се однесува на твојот отказ: несомнено, најдобро би било, заради твое спокојство („економска сигурност“), да земеш одмор, и да си го зачуваш правото да се вратиш на работа; тоа би било нормално и ние нема да го сметаме како недостиг на доверба кон нас или нешто слично. Но, во тој случај не би ги добил парите за оставката и нема да можеш да патуваш?? Или можеби патувањето ќе биде пократко?? Одлучи како е најдобро да се постапи, според

⁶ Јеромонах, свештеник-монах

обични човечки мерила. Во тоа светло ќе биде и испратеното послание од нас. Се надеваме да те видиме за Успение...

2. ЗА ПРИДРУЖУВАЊЕ ВО ЗАЕДНИЦАТА

10/23 август 1971 г.

Драг, брате во Христа, А _____,

Ти ни ја изрази твојата желба да оставиш сè зад себе и да ни се придружиш овде како полноправен брат, но истовремено, ги изрази и своите сомнежи. Сега нам ни е редот, да ти кажеме што можеш да очекуваш од нас и што ние очекуваме од тебе, кога и ако ни се придружиш, не повеќе како почесен гостин и брат од далеку, туку како целосен член на нашата заедница.

1. Прво, те пречекуваме како целосен и полноправен член на нашата монашко-мисионерска општина, како некој кој ја споделува сета наша заедничка радост, тага, тешкотии и секојдневниот живот, со полна предаденост на општото дело и како некој кој веднаш се откликнува на сите потреби на општината. Ние ќе направиме сè што можеме, за да влезеш во нашиот заеднички живот и го очекуваме истото и од тебе. Но, во никој случај не можеме да допуштиме да живееш своеволно, па ние да мора да се прилагодуваме на твоите каприци и изуми, а од друга страна, да не бидеш и „гостин“ кој плаќа или живее бесплатно, добива соба и храна во замена на работа или пари. Ти – си наш полноправен член, во спротивно нема смисла да доаѓаш тука.

2. Нашите духовни ориентири се: одење по стапките на преподобен Герман⁷, послушание кон владиката Јован⁸ и верност кон неговото предание и завети, што делумно значи дека сме обврзани да бидеме „одраз на Валаам“⁹. Не можеме да ти понудиме ни старци, ни големи духовни дарови; ние можеме само да те поканиме да станеш наш собрат – сирак на преподобниот Герман и владиката Јован, заедно да бараме од нив помош за исправување на многуте наши недостатоци. Многу луѓе од страна, како што веќе гледаш, ќе нè навредуваат, ќе велат дека сме во прелест и слично, и на тебе ќе падне осудата од многумина. Не можеме да се оправдуваме, да укажуваме на некакви „духовни“ квалитети, кои ги немаме; можеме само да ги претставиме плодовите, кои, благодарение на Господ, ќе ги принесе нашиот заеднички труд. Ондаввор, имаме доволно докази за тоа дека тие плодови, колку и да се мали, сепак се

7 Преподобен Герман Алјаски -заб.ред.

8 Блажениот светител Јован (Максимович) Сан-Франциски и Шангајски, чудотворец. – заб.ред.

9 Валаам – познат уште како Северна Света Гора, е монашки остров со 42 цркви и манастири (заб.прев).

реални.

Владиката Јован го делел својот ден на четири дела, по шест часа секој: молитва, труд, читање на духовни книги, и размислување и одмор. На сличен начин ќе се гради и нашиот заеднички живот, само што нашиот режим е приспособен на нашите немоќи и потреби. Активниот дел од нашиот ден е посветен на труд и молитва; никаква празнина. Ќе имаш бројаница и молитвено правило; освен тоа, бројаницата ќе ја носиш насекаде, користејќи ја како главно оружје против мрзеливоста и празните мисли, борејќи се против демоните со Исусовата молитва.

3. Како што ти е познато, имаме потешкотии со месниот „началник“¹⁰, чиј став за нашиот статус и идејата која нè вдахнува е сосема спротивен на нашиот. Затоа, треба да знаеш дека ние не го сметаме него за глава на нашето Братство и не се потчинуваме на неговиот указ околу нашиот манастир, за што писмено му соопштивме и на секретарот на Синодот. Порано или подоцна, несомнено, ќе има отворена борба со „началникот“, и од тебе се очекува, во таа борба да стоиш со нас рамо до рамо, борејќи се за истата идеја, која нè вдахнува (и без која не би биле предани на владиката Јован), и следејќи ги советите на оние претставници на Црквата, кои нè познаваат нас и нашиот труд. Сосема е возможно дека ќе бидеме посрамувани, но знај, дека еден епископ (Нектариј) отворено нè повика кон „непослушание“ ако е потребно, и ни порача „пред сè да го цениме благословот од владиката Јован“, а друг (Лавр) ни рече: „Тоа што вие страдате, сведочи за тоа, дека вршите дело, кое Му е угодно на Бога... Мислам, дека треба да бидете трпеливи и да не преземате никакви демонстративни чекори, но со вашето поведење и со својата „линија“ да покажете дека тоа (поведението и указот на владиката Антониј) ѝ противречи на вашата душа и не можете да ги примите“. А засега, сметаме дека нашиот манастир сè уште нема никаков официјален статус и ќе се наоѓаме во состојба на „прогонуваност“ до оној ден кога ќе можеме слободно да го оствариме нашето монашко право, на Синодот да му предложиме наш сопствен типик и да си избереме игумен. Дотогаш ќе постоиме под името „Братство“, создадено по благослов на владиката Јован.

4. Бидејќи нашиот устав е општожителен, сè кај нас е во заедничка сопственост, и никој нема ништо „своє“, со исклучок на предметите за лична потреба, книги, икони и слични предмети во своите келии. Сè се плаќа од заедничкиот буџет, и затоа ти треба да дојдеш кај нас сиромав. Те замолуваме да ги сместиш сите средства што ти останале од животот во светот, на некое сигурно место, надвор од манастирот, и да не ги чепкаш, додека не нè

10 Отец Серафим зборува за архиепископот Сан-Франциски Антониј (Медведев) и неговите административни стремежи. Владиката Антониј бил меѓу гонителите на светителот Јован (Максимович) и за време на неговиот живот и после неговата смрт, а исто така и на братството на преподобниот Герман Алјаски. Во 1994 г, тој учествувал во канонизацијата на свети Јован, од Задграничната Црква, во што се гледа неговото покајание – заб. ред.

напуштиш (зашто во тој случај, тие пари ќе ти требаат за да се снајдеш во светот), или додека конечно не одлучиш да останеш со нас (во тој случај, парите ги предаваш кому сакаш, или ги предаваш во манастирот). Доколку дојдеш со сопствен автомобил, клучевите ги предаваш во заедничка сопственост, и тој ќе се користи за потребите и со благословот на општината, и повторно ќе стане твој дури тогаш кога ќе одлучиш да си заминеш или останеш, но сакаш нешто да направиш со него [да го подари на некој друг]. Со други зборови, ќе бидеш целосно зависен од општината, што исто така значи: ти – од нас, а ние – од тебе. Грижата за тоа дека нема да можеме да прехраниме уште еден човек, може да постои само во тој случај ако немаш намера да се трудиш; дополнителниот приход од додавањето на две добросовесни раце во работната сила ќе биде повеќе отколку што е потребно да се прехрани уште една уста.

5. Началничките функции, ако е неопходно, се исполнуваат од постарите браќа – отец Герман, а после него – отец Серафим. Дел од целата работа и животот во заедницата го сочинуваат послушанијата, и нивното значење, главно, ќе биде очигледно. Ако во некои случаи не можеш да го видиш, ќе мора да ни се довериш. За дејноста на општината да се одвива по заедничка согласност, а да не зависи од самоволието на одделни лица, сè ќе се прави само по благослов, независно од тоа, што притоа некој можеби „чувствува“ или „мисли“, и сите послушанија ќе се исполнуваат во согласност со уставот и духот на општината. Таквите фрази, како „настојувам“, „барам“, „одбивам“ и слично, ќе бидат во потполност забранети. Општите работи, кои се однесуваат на целото Братство, ќе се решаваат „соборно“, по заедничка согласност (на пример, прашањето за греење во зимата). Не го признаваме правото, некое црковно началство надвор од нашата општина да го распределува нашиот внатрешен живот, организација или со некого од одделните членови; секој таков обид ќе биде осуден и ќе наиде на отпор според заедничката согласност на сите членови на општината. Нашата општина – е манастир, а не викендичка на епископот.

6. Световните навики, разговори, манири, поведение, предмети и слично, се сосема забранети, како нешто што го разрушува духот на монаштвото. Тоа вклучува:

- а) пеење на световни песни, свиркање, играње, плукање пред сите, расфрлање ѓубре;
- б) радио, весници и списанија, освен оние што ги добива општината, или по специјален благослов со определена цел;
- в) груби разговори, разговори за секс, разни вулгарности;
- г) спорови, отстојување на својата гледна точка, повишување на гласот, празни забелешки, жалби и сè што го нарушува општиот мир и поредок;
- д) барање посебно однесување или привилегии, како подобро ведро во келијата, некоја посебна храна или подготвена на посебен начин, други измислици и навики на стари девојки или разгалени ергени. Ќе се направат отстапки, сосема доволно, во случај на болест, алергии и слично;

ѓ) барање да се дојде во началничка положба, во „советот на директори“ итн. – тие идеи противречат на духот на постоењето на нашата општина;

е) љубопитство, непотребни прашања;

ж) скрстување на нозете (види: Житие на свети Арсениј Велики);

з) некој слободен или раслабен световен начин на комуникација со посетителите; откако со нив ќе се поздравиме, кај нив се испраќа еден или повеќе браќа, а останатите продолжуваат со својата работа;

с) во келиите не смее да се чува никаква храна, а да се јаде помеѓу трпезите може само со благослов (да се пие вода помеѓу трпезите е дозволено).

7. На крај, во сè треба да преовладува духот на взаемна љубов, доверба и почит. За нарушувањето на горенаведените правила може да биде наложена казна со поклони, но најстрогата казна ќе биде назначена за оној од браќата, кој до крајот на денот нема да го стиши гневот против другиот брат. Според правилото на свети Јован Касијан, на таквиот му се забранува да се моли со браќата, додека не се покае и не побара прошка. Зашто без взаемна љубов, доверба и почит сето гореизложено нема смисла, и не може да постои никаква заедница воопшто.

И така, драг брате во Христа, сега имаш претстава за сè. Многу очекуваме од тебе и ќе се потрудиме многу да ти дадеме. Но ти, главно, треба да се согласиш со сè што е напишано погоре, а при падовите, да го примиш потребното за исправување. Како слуги Божји, ние не можеме да Му предложиме на Господа и на Неговата Црква висока духовност, мудрост, организација или подвизи, но можеме да му ја претставиме нашата целосна решителност и нашите усиленни напори да ја чуваме верноста на заветите, кои ни ги остави владиката Јован, и да образуваме општество, кое ќе го чува неговиот дух, каде што сите ќе бидат отворени и чесни еден спрема друг, ќе си помагаат, ќе се охрабруваат и зацврстуваат еден со друг во своите слабости и падови. Наведените правила погоре се во согласност со Уставот за манастирите на Руската Задгранична Црква¹¹, кој ќе ти го прочитаме следниот пат, кога ќе

дојдеш.

¹¹ Тој Указ бил земен од стариот, дореволюционен текст на РПЦ.

3. Не напуштај ја семинаријата

29 август/11 септември 1971 г.

Отсекување на главата на Свети Јован Крстител

Драг во Христа, брате Д.,

Слава на нашиот Господ Исус Христос! Се молам ова писмо да те најде успешно вратен, иако до мене дојдоа гласини дека не сите од твоите другари-поклоници се вратија од Света Гора живи и здрави!

За жал, повторно го направив тоа! Моето писмо те побуди да одлучиш – да земеш академски одмор од семинаријата. Но, откако го прочитав твоето ново писмо, почнав многу да се сомневам дека е паметна оваа твоја одлука. Ако ја напуштиш семинаријата (а одморот, паузата – го означува речиси истото), тогаш тоа би требало да биде последица на тоа дека си дошол во духовен ќорсокак, и би требало да имаш богата алтернатива. А ти што можеш да направиш? Да најдеш некоја работа (ако успееш) и да чекаш Господ некако да ти помогне. Тоа е малку! Ти самиот треба да покажеш некакви усилби, да направиш нешто, слично на „подвиг“. Колку и обесхрабрувачка да ти изгледа атмосферата во Џорданвил, сепак таа атмосфера е црковно исполнета, и ти дава вредно црковно образование. Додека, пак, некоја работа во светот за тебе, кој немаш определени духовни ориентири или цели, речиси сигурно ќе стане духовен ќорсокак.

Прости ми уште еднаш за мојата искреност, но чувствувам дека си во поголема опасност. Пребиваш во полна неопределеност, без јасна цел во главата, очекувајќи нешто да се случи, сожалувајќи се себеси за тоа време и насобирајќи негативни доживувања и (можеби) мисли. Како, на пример, гледаш на несреќата со твоето патување? Размислуваш ли сè уште: „Оној Никита, ова ми направи!“? Или размислуваш вака, како што и би требало: „Иако, по световните стандарди јас „го заслужив“ ова патување, сепак Господ поради моите гревови и мојот сосема неправилен, благодушен, егоистичен однос во служењето кон Него, ме лиши од можноста да ги видам светите места“? Која од тие позиции ти е поблиска? Тоа е и клучот за твојата духовна состојба.

Според твоите писма, се создава ваков впечаток: во духовниот однос, ти си големо дете, кое треба, најпрвин, добро да се воспита, потоа да се оптовари со некоја тешка работа, и тогаш, можеби, ќе почнеш да размислуваш за сопствените духовни потреби. Ако чекаш од мене некој „совет“, мојот совет е овој: издржи оваа година во семинаријата и потруди се да

ги стигнеш другите, и дури потоа почни да размислуваш за тоа што ќе биде понатаму. Моли се усрдно на Бога и угодниците Божји (моли се на владиката Јован), тие да те насочат на вистинскиот пат, но моли се, да исполнуваш некој труд угоден на Господа (семинаријата – е исто така труд), а не летајќи во облаци и безделничарејќи, немајќи определена цел. **АКО НЕМАШ НИКАКВА ДРУГА ОПРЕДЕЛЕНА ЦЕЛ, ТОГАШ БАРЕМ ПОСТАВИ СИ ЗА ЦЕЛ ДА ЈА ЗАВРШИШ СЕМИНАРИЈАТА, ЗАПОЧНИ ОД ОВАА ГОДИНА,** и Господ веројатно ќе ти укаже што да правиш понатаму.

Тоа е најважно. Другите прашања, како честото причестување, се умесни и ќе имаат значење дури откако ќе го исполниш својот главен труд и ќе се определиш со своите цели.

Сепак, ќе ти одговорам на прашањата. Неодамна разговаравме со отец Никита Паласис за прашањето за честото причестување, и дојдовме со него до целосна согласност. Нашата сегашна состојба „без таинства“ (но, всушност, сепак учествуваме во таинствата еднаш или двапати месечно) е привремена и припаѓа на нашиот заеднички „план“, од кој прв и најважен пункт беше да се ослободиме од светот и неговите патишта и да не правиме ништо што ќе нè привлекува назад во него, а комуникацијата со свештениците досега ни се нудеше во таков вид, што задолжително би нè привлело назад во светот, од кого бегавме; така, остануваме во нашата сегашна состојба и чекаме поблагопријатни услови. Но, тоа е сложена историја, и не можеш да ја опишеш во писмо. Што се однесува на возродувањето на Русија, можеме само да чекаме, за да видиме што ќе се случи, кога ќе се случи и во каква форма, а потоа да дејствуваме според околностите. Досега, силно ја чувствуваме поддршката од Господ и се молиме, Он да не нè остава и во иднина. Да се исполни во сите нас, Неговата света волја!

4. Два вида на епископи

1/14 ноември 1971 г.

Спомен на Св. Козма и Дамјан

Драг отец Н.,

...некои укажи од последниот Собор на Епископите беа надежни, но некои „нијанси“ нè загрижуваат, ако ме разбираш, што сакам да кажам! Сепак, несомнено, уште ќе слушаме за нив, и ќе имаме повеќе материјали за разговарање во иднина. Првото, што јас, како православен христијанин, го „впив“ од Синодот – е тоа дека кај нас има два вида (или можеби, „традиции“) на епископи: од една страна, владиката Јован, Аверкиј, Леонтиј, Нектариј, Сава; од друга – оние кои сега, очигледно, ја заземаат владеечката положба (митрополитот Филарет можеме да го сметаме за „независен“ и додека тој е митрополит, буквално го гледам влијанието на владиката Јован). Не смееме да речеме дека некој од нив е еретик или непријател, но сепак, изгледа навистина постојат две карактеристични позиции, кои е тешко да се опишат. Едната група епископи, веќе речиси целосно заминаа во другиот свет,

и од нив наследивме нешто што се плашам дека може да нè направи „отпадници од модата“ за Синодот, за што веќе ни напомнаа. Но, можеби тоа е премногу лично, и во секој случај, подобро е за тоа да поразговараме усно отколку да пишеме. (Можеби, следниот август?)...

5. Осамување во пустина

21 март/3 април 1972 г.

Велики Понеделник

Драг во Христа, брате Л.,

Слава Му на Бога за сè! Вчера немавме Литургија, но сепак, имавме радосен празник со тројца поклоници (Алексеј со семејството). Во саботата, исто така, добивме многу трогателно писмо од владиката Антониј, во кое јасно се гледа неговото, полно со љубов, срце. После тоа, мислам, исчезна чувството на неудобност. Но, Му благодариме на Господа, што по Неговата Промисла, настаните од последните година и пол, како и да е, нè оттргнаа од црковниот свет и нè фрлија тука, во дивината, препуштени сами на себе. Тоа е само добро за нас, а можеби и за други.

Сосема е веројатно дека во четврток рано наутро, ако дотогаш не дознаеме нешто, ќе ги промениме нашите планови, ќе отидеме да се причестиме во Сакраменто (веројатно, во помалата црква) и ќе се вратиме пред да се стемни, ќе се обидеме што е можно помалку да излеземе на површината на црковното благо. Ако даде Бог, барем надворешно како отшелници, додека внатрешно остануваме истите.

Но, ако со едни од нашите „проблеми“, изгледа сме почнале да се справуваме, веднаш почнаа да се појавуваат нови маки. Отец Георгиј Граббе пишува дека никого не треба да нарекуваме „блажен“, додека тоа не го дозволи Црквата, и цитира дело за свети Јован Кронштадски. Но, и покрај сета своја правилност, отец Георгиј Граббе греша! Црквата никого не нарекува блажен по наредба – тоа е римокатоличка „канонизација“. Свети Јован Кронштадски сè уште не е наречен блажен, затоа што не потпаѓа под таа категорија. Јуродивите заради Христа уште при животот се нарекуваат блажени – блажена Ксенија, блажени Теофил итн, итн. Секако, има луѓе, на кои не би им се допаднало да го именуваме

владиката Јован јуродив ради Христа, и тие (ете го разгатнувањето!) би претпочитале целосно да се заборава на него. Но, ние ја почитуваме неговата „јуродивост“, која некогаш, секако, ќе се почитува за помудра, од мудроста на многумина. Но, нас нè набљудуваат...

Моли се за нас.

P.S.Кога и да доаѓаш, не заборавај да ни донесеш уште една кутија олово.

Печатницата на Братството на
Свети Герман Алјаски

6. Предупредувања

29 мај/11 јуни 1973 г.

Спомен на блажени Јован,
Христа ради Јуродив, Устјушки

Драг во Христа, брате А.

По прашањето за нашиот „разговор за епископите“ се сомневаме дека вреди да се става толкав акцент на последната реченица во цитатот на последната страница на бројот мај-јуни, за прашањето, кое ти веќе доста добро го осветли. Живееме во време на „онечестивени епископи“, кое е претскажано од преподобниот Серафим, и веќе на многу места (особено тоа се гледа во Русија), „сокривањето“ од епископите стана духовна неопходност или дури отвореното „непослушание“ кон нив, кое не секогаш, чесно се оправдува од гледна точка на догмите и каноните.

Тоа, во никој случај не го засега „правилото“ кое ти го цитираш, но за жал, има луѓе (исто така, и во нашата Задгранична Црква!), кои многу ќе посакаат да се искористат со

таквите „правила“, не за добро на Црквата или епископите, но за свои лични цели. И на крајот на краиштата, сè зависи од „интерпретацијата“ на таквите правила – од тоа, дали ги користат широко и со душа или во тесен круг, со ладна пресметливост. Да не даваме никакво оружје во рацете на определени фарисеи. Доволно кажав?

7. Вразумување на преживарите на типиконот.¹²

25 октомври/7 ноември 1973 г.

Спомен на мачениците Маркијан и Мартирија

Драг во Христа, брате Д¹³.,

Ве поздравуваме во името на Господ наш, Исус Христос. Се радуваме што слушаме дека сè е во ред со тебе. Во твоето писмо, повторно е изразена твојата „позиција“, која, според нашата претстава, воопшто не се променила од денот на твоето заминување. Од друга страна, сега јас сосема намерно би сакал да го „одбегнам тоа прашање“ и „да поразговараме за нешто друго“. Зошто? Затоа што ти сакаш да расудуваш логички, да разговараш за „проблемот“, додека ние можеме да зборуваме само од душата, а во неа, тој проблем не постои. Драг Д., бидејќи искрено те сакаме, сакам да те вразумам и уште еднаш да ти објаснам дека вистинскиот „проблем“ – воопшто не е тоа што ти го вели твојата „мудрост“; те молам, да ги прочиташ моите зборови со душата, а потоа и да дејствуваш со душата.

Во своето писмо, ти нè поучуваше, нè обвинуваше, и од твоја „гледна точка“, веројатно,

12 Еве еден извадок од книгата на јеормонахот Дамаскин (Кристенсен) „Не од овој свет“ за отците Серафим и Герман: „Колку и да ја сакаше отец Серафим Богослужбата, колку и да го изучуваше типиконот, тој никогаш не се стремеше кон „буквојадство“, „слеп устав“. Тој, во својот живот видел многумина, вовлечени во запазувањето на „буквата на законот“ толку, што забораваа да се молат, или полошо од тоа – го губеле душевниот мир и стабилност, гледајќи, кога некој „сè прави неправилно“. Отец Герман, шеговито ги нарекувал таквите луѓе „преживари на типиконот“. За типиконот, отец Серафим напишал неколку статии за „Православно слово“. Тој забележал: „Треба да имаме јасна претстава за тоа, што подразбирале Светите Отци, вдахновени од Светиот Дух, кога ги составувале Богослужбите – тоа се правело за доброто на верните, за наше добро. Надворешната страна: историскиот аспект, разликите на руската и грчката школа и натаму – треба да бидат на втор план. Изучувајќи ги сите тие премудрости, може човек да стане „познавач“ на типиконот, но тоа не е најважното. Богослужбата треба да стане духовна храна за верните, која ги храни, подготвува за вечниот живот. Сè друго – е второстепено! Во православниот христијански свет, денес очажна е состојбата и „слепото уставништво“ – е раскош кој не можеме да си го дозволиме. Многу е подобро, спознавајќи ги, колку што е тоа можно, високите барања од Црквата, и признавајќи го недостатокот на знаењата, да се искачуваме на тоа, но истовремено да се молиме и да пееме во слава на Господа, со љубов според силите и жар во срцата“.

13 И покрај истите иницијали, тој не е човекот, до кого е напишано писмото бр. 3.

навистина изгледа смешно и предизвикува зачуденост тоа што ние не можеме толку добро, како и ти, да го разбереме учењето и делата на Црквата. Главната точка на твоето обвинение се состои во тоа што ние „сме почувствувале дека сме во состојба да ја решиме работата, која, според црковната практика, треба да биде решена само од епископот“ и дека зборуваме, затоа што „знаеме повеќе од Црквата“¹⁴.

Чедо Д..., колку ние, според тебе, сме глупи?! И колку ти треба да бидеш горд и бесчувствителен, за да нè обвиниш за таква глупост! Зарем навистина мислиш дека се раководиме со такви бездушни пресметки, кои прилегаат на твојот карактер? Твоето писмо на дело ни предлага да направиме еден вид „компромис“ со тебе и со твоите црковни „принципи“. Отец Герман беше сосема во право, кога ти велеше дека се креваш против главната идеја која ја следиме, затоа што ние нема да си дозволиме да бидеме вовлечени во таков вид бездушно калкулирање, каде сите во Црквата, која нè вдахнува и управува со нас, стануваат „правилни“, „достојни“ или „недостојни“.

Сепак, ќе одговорам на твоето прашање – навистина ли ние го „канонизиравме светителот“? Секако дека не! Тоа е работна епископите. Ние, поскоро одговоривме на своето религиозно чувство, кое во денешни услови се наоѓа во постојана опасност од уништување, и го направивме тоа на тој начин, кој во ни еден степен не ѝ е туѓ на црковната историја и се одобрува од современите отци, такви како Владиката Нектариј и отец Пантелејмон. Што треба ние, шумски отшелници во далечната пустина, кои сите разумни мирјани веќе ги сметаат луди, да викнеме Собор на епископи, за да ја задоволиме својата благочестивост? Колку треба да биде расипан човекот за да размислува дека е познавач на црковната историја и „правата“ на епископите!

Ако сакаш да сфатиш, под која категорија спаѓаат нашите дејствија, ќе ти го објаснам тоа со пример на дејствувањето на епископот, кого ти досега го почитуваше. Ти ја знаеш „тајната“, која ја делевме со епископот Нектариј, зашто тој го правеше тука она во што ти нè обвинуваш нас¹⁵.

Тој го правеше тоа, не како епископ, зашто на оваа територија не се протега неговата јурисдикција. Тој служеше исклучиво од љубов кон Светителот, со болка свесен за тоа дека политичките и другите световни светогледи ги оладиле срцата на оние, вклучувајќи ги и епископите, за кои би било достоинство да го прослават Светителот, и правејќи го тоа, тој го следеше, исто така, јавно „неканонскиот“ акт на отец Пантелејмон, кого тој го поздравил. (Меѓу

14 Отците во Платина, служеле служба кон неканонизираниот светител, игуменот Назариј Валаамски, кој бил духовен отец на преподобниот Герман Алјаски. Човекот, до кого било напишано ова писмо, решил дека тоа не е во согласност со каноните, и затоа наскоро го напуштил манастирот.

15 Во манастирот на преподобниот Герман, епископот Нектариј неколку пати отслужил служба на архиепископот Јован (Максимович), иако во тоа време, архиепископот Јован не бил официјално канонизиран.

другото, треба да разбереш дека сегашното твое поведение го нарушува единомислието не само со нас, но и со отец Пантелејмон, и со владиката Нектариј, зашто ти подобро знаеш како учи Црквата, од кој било од нас, и нè осуди сите.)

А сега, јас треба уште повеќе да те шокирам со твоите „принципи“, за ти, конечно да сфатиш, за што станува збор: постапката на владиката Нектариј (или поскоро, постапките, зашто тој тоа го направи неколкупати) беше направена со полна свест за тоа дека неговиот надлежен епископ, секако, нема да ја одобри, доколку дознае за тоа, туку спротивно, доколку тој слушне за тоа ќе има сериозни непријатности. Зошто?! Владиката Нектариј, кого ти го почитуваше за свет, толку помалку ги знае црковните „принципи“, од Д.¹⁶, што се осмелил „да ја узурпира власта“ на сопствениот надлежен архиереј? Или се поставува себеси над „принципите“ на Црквата? Ох, ти си неразумен, ако се осмелиш така да размислуваш! Тој дејствуваше „тајно“ токму затоа што оние кои би требало да ги рашират пофалбите за новојавениот Светител, молчат поради своите политички идеологии и студенилото на срцата, што владеат во нашиот свет, и доколку не би постоеле такви во црквата, кои бијат унисоно со Светото Православие, огнот на вистинското Православие веќе одамна ќе згаснеше меѓу нас. Во иднина, благодарение на Господа, постапките на таквите луѓе, преисполнети со љубов и ревност (кои секако, не смееме да ги наречеме „неканонски“, затоа што немаат ништо заедничко со никакви канони), било да се тоа ерарси или свештеници, или монаси, или само мирјани, ќе се прославуваат и одобруваат од целата Црква, затоа што во текот на целата црковна историја, имено тоа е она што го сочинува Православието.

Ако сакаш да го знаеш „принципот“, според кој се раководеше владиката Нектариј (а исто така, и другите луѓе кои го практикуваат животото Православие) и кој нè вдахнува дури и нас, недостојните, едноставно да го продолжиме својот труд, во исклучително тешка и неблагопријатна духовна состојба (која дури и не ја чувствува твојата ладна душа) – тоа е „принципот“ на катакомбноста, тајното раководство на тие ветки на вистинското Православие, кои не се добредојдени во официјалните православни кругови.

(Дури и ако не ти е јасно сè, сепак, јас морам да ти забранам да зборуваш за што било од она што ти го кажав за владиката Нектариј – тоа е строга тајна за оние што размислуваат како него; ако раскажеш некому за тоа, ќе го предадеш него и нас).

Драг наш брате, да, топло го посакуваме твоето враќање кај нас, на нашата заблудена овца, затоа што навистина веруваме дека тоа место ти беше дадено за да го достигнеш твоето спасение, и дека твоето спасение во светот, имајќи ја предвид ладноста на твоето срце и пресметливоста на умот, а исто така и тоа што покрај тебе ќе нема никого од нас со љубов да те изобличи, е сомнително. Но, ти самиот треба да направиш напор да се вратиш во еднодушност со нас, која ја изгуби поради својот „принцип“ на пресметливост. Треба со

16 Името на примачот на ова писмо

целосна одлучност и верност да ни веруваш не со разумот, како што изгледа правиш, туку со своето срце. Довербата на разумот се гради врз прости пресметки („навистина ли знаат подобро од мене, или не?“), а довербата на срцето – е пожртвувана верност, на патеката на која стапи пред неколку месеци и која сега сакаш толку лесно да ја оставиш, не нудејќи Му ја на Бога својата самопожртвуваност.

Ти велиш дека сакаш „да ги разрешиш своите разногласија“ со нас. Ќе ти дадам пример, како се прави тоа – со срцето, а не со разумот. Пред четири години, отец Пантелејмон нè посети – пред канонизацијата на преподобен Герман. Ние го замоливме да отслужи панихида за преподобниот Герман, и тој ни одговори дека едноставно не може да служи панихида за оној кому неговата општина му се моли како на светител. Забележи го „разногласието“ меѓу нас и отец Пантелејмон, а ние се израдувавме! И како го разрешивме нашето „разногласие“, иако му се израдувавме? Отец Пантелејмон отслужи панихида за „монах Герман“, но тој ја отслужи за новопочинатиот џорданвилски монах Герман, додека, пак, ние се молевме за отец Герман Алјаски, кому и самите долго време му пеевме тропар, славословие и акатист. (Каква „противречност“ од наша страна!) И колку „неумесно“ што ние двајцата го славиме старец Назариј¹⁷ и се молиме за неговото упокоение! Каква „канонизација“ е тоа?! Свести се, чедо! Ти се заплетка во бесовската мрежа на „принципи“, со кои по студенилото и неразумноста не знаеш како да постапиш, и притоа се сметаш за доволно благоразумен и достоин да го правиш тоа.

Ако твоето срце се отповикува на она што го реков, врати се кај нас со солзи на покајание за тоа што поради својата несреќна пресметлива логика, која воопшто не е заснована на „принципи“, туку на гордоста и која воопшто не те зближува со црковното мислење, туку напротив те одделува од него, ти отпадна од нашата општина. Но, мораме да ти кажеме директно: не можеме да даваме „одговор“ на „проблемот“, кој во твојата свест постои меѓу нас, ќе мораш едноставно да ни се довериш и со сето срце да го примиш нашиот суд, зашто инаку нема никаква надеж дека некогаш ќе се здобиеш со смирение или барем да го посакаш. Не може да има никаков „компромис“ за вакво ситно прашање, кое ти го постави, затоа што ние едноставно одбиваме да размислуваме на тој начин, но ќе продолжиме да го следиме гласот на своето срце дотогаш, кога ќе нè гонат за тоа и изгонат, и ако некогаш, сепак, се согласиме да размислуваме така и почнеме „да пресметуваме“ заедно со тебе, тогаш сигурно ќе го изгубиме она што најмногу те привлече кон нас, кое што, изгледа, не го забележуваш.

Ако се вратиш кај нас, тоа не треба да биде по „џентлменска согласност“ или „договор“, при кој секој ревносно ќе го брани своето мислење, туку треба да постои искрена решителност да чекориш заедно со нас по патот на смириението во еднодушност. Од љубов кон Христа, ние сме должни да се обидеме да те смириме според твојата сила, која до

17 Игумен на Валаамскиот манастир од 1735-1809 г.

сега беше многу мала Ти си многу горд, и засега сам си ги поставил границите на своето смирение: го примаш смирието, само ако можат да ти докажат, дека „не си во право“ или дека си направил нешто „што не треба“. Сега треба поусрдно да се потрудиш да се здобиеш со вистинско смирение и да не мислиш дека „знаеш подобро“ за тоа како треба да се збираат дрвата или да се пренесуваат скалите, или дали треба да ти се забележи за грешките веднаш или подоцна; всушност, заради тоа што не можеше да се откажеш од сопствената волја и разбирање на таквите лесни прашања, ти се заплетка во ѓаволската мрежа по „принципот“, поради кого се олади, почна да нè судиш и си замина од нас. И, поради гордоста му дозволи на ѓаволот да завладее со твоето срце, што кога пристигна Курската икона, ти го прими тоа апсолутно бесчувствително.

Д., Господ нè предаде нас на тебе, за да ти помогнеме да ја преодолееш својата гордост, дојди кај нас со покајание и дозволи ни да ти помогнеме. Без нас, само ќе го потрошиш сиот свој живот, обидувајќи се да ја поштедиш душата своја под изговор на твоето разбирање на црковните „принципи“ и слично, а кој сака да ја сочува душата своја, ќе ја изгуби. Само ако се обидеш да ја изгубиш душата своја ради Христа, навистина жртвувајќи се себеси, ќе можеш, на крај, да ја сочуваш.

Се молам овие зборови да продрат до твоето срце, низ твојот неразумен и ладен ум, зашто без оглед на навидум строгиот тон, те уверувам дека се напишани од сета душа. Ти падна во најпростата ѓаволска замка, која во историјата на Православието и на монаштвото се случувала милион пати. И единствениот излез, преку кого можеш да излезеш од таа замка – е смирено да ја признаеш својата глупавост и да му се довериш на Бога и на твоите браќа.

Ќе завршам со цитат од свети Варсануфиј (ова е одговор на прашањето на послушникот за кого раскажувал ава Доротеј), кој го препишав утринава:

Прашање: Помислите кои се појавуваат во мене ми велат: оди на другата страна, и таму ќе се спасиш.

Одговор. Брате! Да биде проклет оној што посеал во твоето срце такви помисли, да заминеш од ова место, заради престапување на заповедите. Тоа е ѓаволот. Тој ти го предложува ова под видот на правдата, за откако ќе се исмее над тебе, да те направи предмет на соблазна за многумина, за и за нив да понесеш осуда. Впрочем, допуштено ти е ова поради твојата мрзеливост и суета. Ти велиш: „Ако отидам во туѓа земја, таму ќе поднесувам бесчестие“. Зошто сега, само што ќе слушнеш, некој твој брат да рече нешто против тебе, срцето твое се помрачува, и ти не сакаш никој да знае за твојот грев? Кон мрзеливоста и суетата ги присоединуваат своите лукавства и демоните за да ја погубат твојата душа. Биди уверен во Господа дека ако не беше помошта Божја и ако не беа молитвите на вистинските слуги Божји, кои се наоѓаат тука, ти немаше ни година да издржиш во манастирот. Но, како што слепиот ништо не гледа, така и ти не ја гледаш добрината, која ти ја покажа Бог, и продолжува да

ти ја покажува по молитвите на светителите (...). Испитувај се внимателно; подвизувај се против помислите, за да не паднеш во мрзеливост и суета, не прави ништо по своја волја, и не примај ги помислите и самооправдувањето кои се појавуваат во тебе: во спротивно, ќе бидеш подложен на силен пад. Знај сигурно, каде и да појдеш, и да ја поминеш сета земја, од крај до крај, никаде нема да добиеш таква полза како на ова место. Тоа што за бродот е сидрот, за тебе е молитвата на овдешните Отци. Здобиј се со цврстина, и таа ќе ја оддалечи од тебе слободата во општењето со ближните, причината на сите зла во човекот. Остави ги сите (надворешни) грижи, и тогаш слободно ќе Му служиш на Бога¹⁸.

Со љубов во Христа Спасителот,
Монах Серафим.

P.S. Овој одговор задоцни една недела, поради дождот и снегот.

8. Пајажина од идеи

18/31 јануари 1976 г.

Спомен на Светите Атанасиј и Кирил Александриски

Драг А., радувај се во Господ наш, Исус Христос!

Се надевам, повеќе не се вознемируваш поради изумите на Х. Не можеме да го примаме тоа само како „доживување“ – навистина тоа поведење е толку соблазнително, толку отстапува од вообичаениот начин на живот, што не смее на тоа да се поверува, додека не се види со сопствени очи. Но, колку е распространет меѓу луѓето тој начин на однесување!..

Состојбата на Х. е состојба на прелест, нарекувана од Светите Отци „фантазија“ или „мнение“, кога пајажина од мисли се сплеткува во клопче, кое нема ништо заедничко со реалноста и затоа кога тие мисли се изразуваат, изгледаат многу далечни од реалноста. Човекот, кој ги изразува, дејствува под влијание на своите страсти, но размислува под влијание на таа пајажина од идеи, која се сплела во неговиот мозок, што постапува сосема логично. Обично, ѓаволот користи една помисла, за да нè „улови“, знаејќи што нè загрижува, што е сосема доволно за него, да нè натера да исплетеме цела пајажина, која ќе нè одведе далеку. Мислам дека кај тебе, пушењето беше замката во која падна Х.: тој знае дека, очигледно, тоа е неправилно, а заради влијанието на староверците кај него да се однесува „правилно“,

18 Од преподобниот Отец наш, ава Доротеј, Душеполезни поуки и посланија, со присоединети прашања и одговори на нив од Варсануфиј Велики и Јован Пророк. Свето-Троицка Сергиева Лавра, 1900 г., стр. 220-221.

и размислувајќи за сè останато, што тој слушаше и знаеше за тебе, во новата светлина тој и виде многу „неправилности“, на кои не ќе обрнешо особено внимание, ако не беше „уловен“ со пушењето. Најверојатно неговите неодамнешни писма кон тебе, ти стигнаа после долги размислувања и расудувања во себеси, и тие писма не ја одразуваат реалноста, туку различните негови стадиуми на разговор со себе, заплеткување во сопствената пајажина. Ние, во ова видовме неколку примери за тоа, и тоа е, мислам, причина на многу тешки „манастирски“ појави. Одговорот на тоа може да биде само еден – свесниот духовен живот по каноните на светоотечкото учење, во кој се добива правилен образ на мислење, кој ги расејува сите наши „мненија“. Ние го замоливме владиката Аверкиј да напише статија на таа тема...

Со љубов во Христа,
Монах Серафим.

„Само Он вреди да се бориме за него. Имаме
избор: да го следиме патот на овој свет, на
општеството што нè опкружува, и така да се
најдеме надвор од Бога; или да го избереме патот
на животот, да Го избереме Бога, Кој нè повикува,
Кого нашето срце го бара“.

Отец Серафим Роуз

Митрополитска библиотека „Свети Јован Богослов“